

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова
Факультет романо-германської філології
Кафедра граматики англійської мови

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Проректор з науково-педагогічної роботи

(П.І.Б.)
2020 р.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ

Теоретична граMATика основної іноземної мови

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Спеціальність : 035 філологія

Розробники:

Морозова І.Б., д.філол.н., проф., професор кафедри граматики англійської мови
Лимаренко О.А. к.філол.н., доц., доцент кафедри граматики англійської мови
Пожарицька О.О., к.філол.н., доц., доцент кафедри граматики англійської мови

Навчальна програма затверджена на засіданні кафедри граматики англійської мови

Протокол № 1 від 31.08. 2020р.

Завідувач кафедри Карпенко О.Ю.

Обговорено та рекомендовано до затвердження навчально-методичною комісією (НМК)
факультету романо-германської філології

Протокол № 1 від. "31" серпня 2020р.

Голова НМК

(підпис)

Телецька Т.В.
(прізвище та ініціали)

ВСТУП

Навчальна програма дисципліни «Теоретична граматики основної іноземної мови» укладена відповідно до:

1. Стандарту вищої освіти за спеціальністю 035 «Філологія» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
2. Положення про освітні програми в Одеському національному університеті імені І.І. Мечникова
3. Освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів за спеціальністю 035 Філологія. Режим доступу: onu.edu.ua

Предметом вивчення навчальної дисципліни є історія становлення і розвитку граматичної науки, основні її проблеми морфології та синтаксису англійської мови та засоби їхнього розв'язання.

Місце навчальної дисципліни в структурі освітнього процесу.

Дисципліна «Теоретична граматики основної іноземної мови» є нормативною, містить 3 кредити (24 аудиторних години та 66 годин самостійної роботи) та має 2 змістових модулі.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни: навчити студентів основним принципам та закономірностям граматичної будови сучасної англійської мови в аспекті її структури та функціонування, класичним та сучасним підходам до аналізу мовних одиниць та явищ, а також розвинути у студентів науково-лінгвістичне мислення, уміння орієнтуватися у науковій лінгвістичній інформації, розуміння природи граматичних явищ та процесів. Отже у фокусі курсу - розкриття основних особливостей англійської мови в порівнянні з рідною.

Завдання:

- **Методичні:** узагальнення та систематизація теоретичних знань про англійську мову;
- **Пізнавальні:** розширення нормативних відомостей про англійську як іноземну мову;
- **Практичні:** удосконалення професійно-педагогічної підготовки майбутнього фахівця з іноземної мови.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних компетентностей:

Інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в галузі філології (лінгвістики, літературознавства, перекладу) та методики навчання іноземних мов у процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає застосування теорій та методів філологічної й педагогічної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності:

ЗК02. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей

розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій.

ЗК06. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК07. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми; приймати обгрунтовані рішення в професійній діяльності.

ЗК10. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК11. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

Спеціальні компетентності:

СК01. Усвідомлення структури філологічної науки та її теоретичних основ.

СК07. Здатність до збирання й аналізу, систематизації та інтерпретації мовних і літературних фактів, інтерпретації та усного і письмового фахового перекладу з англійської мови українською, з української мови англійською.

СК08. Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією для розв'язання професійних завдань.

Очікувані програмні результати навчання:

ПР 16. Знати й розуміти основні поняття, теорії та концепції германської філології, уміти застосовувати їх у професійній діяльності.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

• **знати:**

- основні теоретичні положення про граматичну будову сучасної англійської мови. особливості граматичної будови сучасної англійської мови;
- основні сучасні лінгвістичні теорії та підходи до аналізу мовних одиниць;
- основні методики граматико-лінгвістичного аналізу: дистрибутивний аналіз, трансформаційний аналіз, опозиціонально-категоріальний аналіз, актомовленнєвий аналіз, дискурсивний аналіз;

• **вміти:**

- на основі спостереження мовних фактів робити узагальнення про ті чи інші процеси сучасної англійської мови;
- надавати правильну теоретичну інтерпретацію мовним явищам;
- ілюструвати кожне теоретичне положення конкретними мовними прикладами;
- працювати з науковою лінгвістичною літературою;
- використовувати теоретичні знання у практичному викладанні англійської мови;
- використовувати сучасні методи лінгвістичного аналізу для аналізу мовних явищ.

Теоретичну основу курсу складають наукові досягнення сучасної лінгвістики у галузі граматичної семантики, категоріальної граматики, конструктивного синтаксису, лінгвістики тексту, лінгвістичної прагматики,

аналізу дискурсу, когнітивної лінгвістики та психолінгвістики стосовно англійської мови. Включення у теоретичний курс граматики основ спеціальних методик граматико-лінгвістичного аналізу (дистрибутивного, опозиційно-категоріального, трансформаційного, конструктивного, актомовленнєвого, дискурсивного) дає можливість на конкретному мовному матеріалі показати шляхи наукового осмислення мовних фактів та явищ.

Курс базується на знаннях студентами курсів: “Вступ до германського мовознавства”, “Історія англійської мови”, “Лексикологія англійської мови”, а також “Філософія”, “Логіка”.

Дисципліна вивчається протягом одного семестру. Учбовий матеріал складається з двох модулів-блоків. Кожний модуль має на меті дати студенту уявлення про умови формування та розвитку граматичної системи англійської мови, допомогти студенту узагальнити відомості про граматичну будову сучасної англійської мови, ознайомитись з сучасними підходами до мовних проблем та з тенденціями мовного вжитку.

Мовні явища, зокрема, подані в діяхронії та в зв'язку з історичними умовами формування нації. Результати засвоєння курсу віддзеркалюються у вигляді модульних контрольних робіт.

Крім того, вивчення курсу передбачає підготовку майбутнього вчителя англійської мови до подолання тих методичних труднощів, які можуть виникнути в процесі викладання англійської мови в школі.

2. Зміст навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

Chronological Development of the Theory of Grammar

Тема 1. Grammar as It Was Understood in the Ancient Times and at Present. Its Place among Other Linguistic Sciences.

Тема 2. Different Types of Grammar. Prescriptive and Descriptive Grammar. Objective and Subjective Grammar.

Тема 3. The Historical Premises of the Origin of Theoretical Grammar. Periodization of Grammar

Тема 4. Early Prenormative Grammar. Its Founders and Their Input.

Тема 5. The English Academy of the 18 c. The First Prescriptive Grammars and the Codification of the English Language.

Тема 6. Henry Sweet, His Postulates and the Rise of Scientific Grammar. Henry Sweet's Understanding of the Norm.

Тема 7. The Development of Grammar in the 20 c. The Rise of Modern Theoretical Grammar.

Тема 8. The Development of Structural and Functional Grammar and Their Most Well-Known Representatives.

Тема 9. The Development of Transformational and Generative Grammar and Their Most Well-Known Representatives.

Тема 10. The Rise of Pragmatics and Textual Grammar.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

Modern Theoretical Grammar: Views & Approaches

Тема 11. Stages and the Main Principles of Linguistic Analysis.

Тема 12. The Problem of Parts of Speech in Modern English.

Тема 13. New Parts of Speech and Their Grounding. The Problem of the Category of State.

Тема 14. The “Stone –Wall” Problem and the Clue to Its Solution.

Тема 15. The Problem of Language and Speech in Modern Linguistics. Parts of Speech on the Levels of Language and Speech.

Тема 16. Traditional Understanding of Parts of Speech. Their Definition. Different Sets of Parts of Speech.

Тема 17. The Suggested Definition of the Parts of Speech (after Prof. A.K. Korsakov)

Тема 18. The Noun. Common Definition. Improved Definition. Classification.

Тема 19. The Problem of the Article. Its Definition and Scientific Understanding.

Тема 20. The Verb. Traditional Definition. Different Approaches to the Problem.

Тема 21. Actions, States, Processes. Classification of Processes. The Improved Definition of the Verb.

Тема 22. Syntactic Structures. Syntactically-Structured and Syntactically Non-Structured Sentences.

Тема 23. The Structure of Predication. Its Constituents. The Scientific Meaning of Predication. The Primary and Secondary Structures of Predication. Examples.

Тема 24. The Structure of Complementation. Its Components. Types of Complement.

Тема 25. The Structures of Modification and Coordination. Their Components.

Тема 26. Members of the Sentence. Traditional System. Its drawbacks.

3. Рекомендована література

Основна

1. Блох М.Я. Теоретическая грамматика английского языка (на англ. яз.). – М., 2000.
2. Блох М.Я. Теоретические основы грамматики. – М., 2004.
3. Вейхман Г.А. Новое в английской грамматике. – М., 2018.
4. Долгова О.В. Синтаксис как наука о построении речи. – М., 1980.
5. Иванова И.Г., Бурлакова В.В., Почепцов Г.Г. Теоретическая грамматика современного английского языка (The structure of Modern English). – Л., 1981.
6. Колшанский Г.В. Коммуникативные функции и структура языка. – М., 1984.
7. Морозова И. Б. Коммуникативные типы простого предложения в свете теории информации / И. Б. Морозова // Сучасні дослідження з іноземної філології. – Ужгород : ТзОВ «Папірус-Ф», 2007. – Вип. 5. – С. 317 – 323.
8. Морозова И. Б. Структурно-организующая роль простого предложения в различных функциональных стилях и формах общения (на материале

- современного английского языка) : монография / И. Б. Морозова. – [2-е изд., доп. и расш.]. – Одесса : АО БАХВА, 1998. – 192 с.
9. Морозова И. Б. Парадигматичний аналіз структури і семантики елементарних комунікативних одиниць у світлі гештальт-теорії в сучасній англійській мові : монографія / І. Б. Морозова. – Одеса : Друкарський дім, 2009. – 384 с.
 10. Мороховская Э.Я. Практикум по теоретической грамматике (Theoretical Grammar Through Practice). – Л., 1973.
 11. Morozova I.B. Notes on the Theory of English Grammar / I.B. Morozova. – Notes of Lectures, 2020.

Додаткова

1. Алефиренко Н. Ф. Современные проблемы науки о языке : учеб. пособие / Н. Ф. Алефиренко. – 4-е изд. стер. – М. : Флинта, 2014. – 416 с.
2. Беликов В. И. Корпус как язык. От масштабируемости к дифференциальной полноте / В. И. Беликов // Компьютерная лингвистика и интеллектуальные технологии: По материалам ежегодной Международной конференции “Диалог” (Бекасово, 29 мая – 2 июня 2013 г.). – Вып. 12 (19). – М.: Изд-во РГГУ, 2013. – С. 83–95.
3. Белоусов А. В. Основы единой теории мышления. Язык и мышление / А. В. Белоусов. – Тула [б. и.], 2006. – Ч.1. – 864 с.
4. Біскуб І. П. Англomовний дискурс програмного забезпечення як модель мовленнєвої взаємодії людини й комп'ютера: монографія / І. П. Біскуб. – Луцьк: Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2009. – 388 с.
5. Корнеева Е.А., Кобринина Н.А., Гузеева К.А. и др. Пособие по морфологии современного английского языка. – М., 1994.
6. Кубрякова Е.С. Коммуникативный аспект речевой деятельности. – М., 1986.
7. Морозова И. Б. Структурно-организующая роль простого предложения в различных функциональных стилях и формах общения (на материале современного английского языка) : монография / И. Б. Морозова. – [2-е изд., доп. и расш.]. – Одесса : АО БАХВА, 1998. – 192 с.
8. Морозова И. Б. Коммуникативные типы простого предложения в свете теории информации / И. Б. Морозова // Сучасні дослідження з іноземної філології. – Ужгород : ТзОВ «Папірус-Ф», 2007. – Вип. 5. – С. 317 – 323.
9. Морозова И. Б. Маска, я Вас знаю? (Функциональные типы вербальной мимики в англоязычном диалоге) / И. Б. Морозова // Одеський лінгвістичний вісник: науково-практичний журнал. – Випуск №6. – Спеціальний випуск з нагоди ювілею В.Я Мізецької – д. філол. н., проф., зав. каф. іноземних мов Національного університету «Одеська юридична академія». – Національний університет Одеська юридична академія, 2015. – С. 78-84
10. Морозова И.Б. Психолінгвістическа суть комунікативного лідерства: гештальт-аналіз / И.Б. Морозова, Е.А. Пожарицкая // Вісник

- Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія “Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов”. – 2016. – Вип. 84. – С. 17-25.
11. Одеська лінгвістична школа: інтеграція підходів : Колективна монографія / за заг. ред. Ковалевської Т.Ю. – Одеса: ПолиПринт, 2016. – 362 с. – Розділ 3. Лінгвістична інтерпретація сугестивних дискурсів: Морозова І.Б. Мовленнєві сигнали як особлива техніка оптимізації міжособистісного спілкування. – С. 247 – 254.
 12. Морозова І.Б. Комунікативно-синтаксичні особливості дитячого мовлення в жанрі інтерв'ю / І.Б. Морозова, Т.-Є. Цапенко // Мова. Науково-теоретичний часопис з мовознавства. – Одеса: «Астропринт», 2017. – № 28. – С. 14-21.
 13. Морозова І.Б. Соціальний гештальт личности сквозь призму речевого етикета / І.Б. Морозова // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Лінгвістика»: Зб. наук. праць. – Випуск ХХ. – Херсон: ХДУ, 2017. – С. 123-136.
 14. Морозова І.Б. Мовленнєвий портрет комунікативного лідера (гештальт-синтаксичний аспект розгляду) / І.Б. Морозова, О.О. Пожарицька, О.О. Степаненко // Актуальні проблеми філологічної науки: сучасні наукові дискусії: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 80-річчю д.філол.н., проф. Таранця В.Г., м. Одеса, 23-24 березня 2018. – Одеса : Міжнародний гуманітарний університет, 2018. – С. 98-100.
 15. Морозова І. Б. Покладемо квіти на могилу Елджернона: гештальт-маркери синтаксичного профайлінгу особистості / І.Б. Морозова // Актуальні питання іноземної філології: наук. журн. – Луцьк: Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, 2018. – № 8. – С.214 -221.
 16. Морозова І.Б. Психолінгвістические основы создания позитивного имиджа отрицательного героя // Тэарэтычныя і прыкладныя аспекты этналагічных даследаванняў : зборнік навуковых артыкулаў / пад навук. рэд. : Н.П. Мартысюк – Мінск : БНТУ, 2019. – С. 294-298.
 17. Morozova I. B. Compliments as a specific methodological approach of optimizing the process of teaching foreign languages / Morozova I. B., Abramova Ie. Yu. // Advanced trends of the modern development of philology in European countries : Collective monograph. Riga : Izdevnieciba “Baltija Publishing”, 2019. – Pp. 136-156.
 18. Тер-Минасова С.Г. Словосочетание в научно-лингвистическом и дидактическом аспектах. – М., 1981.
 19. Ткаченко Л.Л. Методичні вказівки до курсу “Теоретична граматики англійської мови”. – Херсон, 2002.
 20. Bach E. Syntactic Theory. – N.Y., 1974.
 21. Chomsky N. Aspects of the Theory of Syntax. – Cambr., Mass., 1965.
 22. Chomsky N. Language and Mind. – N.Y., 1972.
 23. Fries Ch.C. The Structure of English. – N.Y., 1952.

24. Ganshina M.A., Vasilevskaya N.M. English Grammar. – M., 1964.
25. Gleason H.A. An Introduction to Descriptive Linguistics. – N.Y., 1961.
26. Halliday M.A.K. An Introduction to Functional Grammar. – Lnd, 1985.
27. Ilyish B.A. The Structure of Modern English. – L., 1971.
28. Irtenyeva N.F., Barsova O.M., Blokh M.Y., Shapkin A.P. A Theoretical English Grammar. – M., 1969.
29. Khaimovich B.I., Rogovskaya B.I. A Course of English Grammar. – M., 1967.
30. Leech G., Svartvik I. A Communicative Grammar of English. – M., 1983.
31. Nida E. Morphology. – Ann Arbor, 1965.
32. Quirk R., Greenbaum S., Leech G., Svartvik I. A Comprehensive Grammar of the English Language. – Ldn. – N.Y., 1987.
33. Palombara L.E. An Introduction to Grammar: Traditional, Structural, Transformational. – Cambr., Mass., 1976.
34. Raevskaya N.N. Modern English Grammar. – K., 1967.
35. Crystal D. The Cambridge Encyclopedia of the English Language / D. Crystal. Cambridge University Press; 2nd edition. – 2003. – 506 p.

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання – іспит.

5. Методи діагностики успішності навчання

Оцінювання усних відповідей, завдань, що виносяться на самостійне опрацювання, усна відповідь під час складання іспиту. Види контролю: поточний (15 балів протягом кожного з двох змістових модулів; два тести по 15 балів) та підсумковий (тест та презентація з аналізом граматичної проблеми чи наукової розвідки з теоретичної граматики – 40 балів).